

Městské lesy Karlovy Vary a Městské lesy Plzeň

**Lesy příměstské se zvýšenou
rekreační funkcí**

27.3.2018

MAPKA KARLOVARSKÉHO KRAJE

Výměra lesní půdy a lesnatost KARLOVARSKÉHO KRAJE

Výměra PUPFL celkem - 145 436 ha, Lesnatost 43,9 %

Z toho příměstské lesy kategorie 32 c) – 321 ha

lázeňské lesy kategorie 32 b) – 2373 ha

MAPKA PLZEŇSKÉHO KRAJE

Výměra lesní půdy a lesnatost PLZEŇSKÉHO KRAJE

Výměra PUPFL celkem – 310 088 ha, Lesnatost 40,5%

Z toho - příměstské lesy kategorie 32 c) – 1844 ha

- lázeňské lesy kategorie 32 b) – nejsou vyhlášeny

Městské lesy Karlovy Vary

**Lesy příměstské se zvýšenou
rekreační funkcí**

Nejstarší známé zprávy o karlovarských lesích

- ❖ První zmínky o karlovarských lesích se nacházejí na listinách, kterými čeští králové městu udělovali a potvrzovali jeho práva. Listina Karla IV. z roku 1370 „Privilegium městského práva“ se nedochovala. Václav IV. pak udělil lázním u Vřídla ještě navíc právo azylu.
- ❖ Od poloviny 16. století město trvale řešilo nedostatek dřeva z vlastních zdrojů. Po roce 1582 zbyly v okolí lázeňského městečka v podstatě jen holé stráně po kalamitách.
- ❖ Na jaře roku 1754 vydala císařovna Marie Terezie „Císařský královský patent lesů a dříví“. Šlo o první zákonnou normu upravující hospodaření v lesích Rakouska – Uherska. Platila až do roku 1848. **Zákon stanovil, že hospodaření v lesích musí řídit odborný správce.**
- ❖ V Karlových Varech ustanovila městská rada prvního správce lesa až v roce 1756.

Nejstarší známé zprávy o karlovarských lesích

- Na období 19 století se vzpomíná jako na období konce zlatého věku, kdy se lesům věnovala velká pozornost. Pak již naplno propukla hospodářská krize a zanedlouho začala 2. světová válka.
- Koncem války a v krátkém období poválečného chaosu se lesy opět staly především zdrojem paliva. Přetrhla se kontinuita péče, chyběli odborníci a zanedlouho i mnohá řemesla. Město muselo řešit mnoho problémů a lesy se ocitly na periférii zájmu.
- Devadesátá léta pak ale přinesla kýžený čas změn. Na jaře roku 1990 zpusťošil karlovarské lesy vichr, jaký tu dosud, neměl obdoby.
- Rozloha lesů města Karlovy Vary ve správě příspěvkové organizace Lázeňské lesy Karlovy Vary činila k 1. 1. 2015 celkem 2190 ha. V bezprostředním okolí města je 1884 ha. Nad Odeří pak 306 ha.

Polohopis

9

- Lázeňské lesy mají velký význam při ochraně přírodních léčivých pramenů. Patří do lesní oblasti Slavkovský les, v nadmořské výšce od 370 do 642 m.n.m.
- Leží na pravém břehu řeky Ohře a tvoří souvislý komplex kolem lázeňského místa. Je to zvlněná plošina s hluboce zaříznutým údolím Teplé, se strmými, místy skalnatými svahy.
- Ve směru k severu a západu byla krajina v minulosti devastována těžbou uhlí a kaolinu – Sokolovská pánev.
- Procházky v karlovarských lesích, jako součást léčby propagoval již lázeňský lékař David Becher v roce 1725 – 1792. od té doby měly lesy v okolí města láz. význam a byla jim věnována zvýšená pozornost.

Vliv Karlovarských lázeňských lesů na životní prostředí města

- Lázeňské lesy nejsou jen zeleným prstencem kolem lázní, či výrobcem dřeva, ale i kladně ovlivňujícím ŽP stále rostoucího a hlučnějšího města.
- Ochranný význam porostů na příkrých stránkách nad říčkou Teplou – proti erozi, zadržení vody, údolí chrání před větrem, prosycuje ulice i domy pryskyřičnou vitaminózní vůní.
- 1845 ha lázeňských lesů zlepšuje chemické složení městského ovzduší, stromy absorbují při asimilačních pochodech škodlivý kysličník uhličitý a uvolňují kyslík.
- Jehličnaté dřeviny vsakují olovnaté látky, lesní pruh o šířce 100 m snižuje množství olovnatých látek na $\frac{1}{4}$.
- 1 ha smrkového lesa působí jako filtr, který zachytí ročně 32 t prachových částic, bukového 68 tun.

Vliv Karlovarských lázeňských lesů na životní prostředí města

- Pro útlum hluchnosti jsou nejvhodnější vertikálně rozčleněné porosty, kterých je v karlovarských lesích dostatek. Zmenšují již na vzdálenost 90m i silnější zvuk na minimum.
- Lesní prostředí napomáhá k uklidnění a obnovení lidských sil. Městské lesy jsou významným krajinným prvkem.
- Městské obyvatelstvo si vážilo vždy svých lesů, které vedle léčivých vod byly důležitou součástí jejich přitažlivosti a světovosti.
- Uvědomovali si vždy jejich neocenitelný zdravotní význam. Zdravotně hygienické funkce lesa můžeme řadit mezi environmentální funkce, které jsou součástí životního prostředí člověka.

Zařazení lesů do lesů účelových

- V druhé polovině 18. stol. Bylo započato budování lesních promenádních cest a chodníků, na svazích opatřeny zábradlím, zřizovány lavičky a altány k odpočinku, vyhlídkové terasy, pomníky, památníky, vyhlídkové věže a restaurace.
- Až do počátku druhé světové války byla vybudovaná zařízení udržována v pořádku.
- Několik let po válce byla zařízení neudržována.
- Pro období 1977 – 1986 byl LHP zpracován ještě podle ustanovení lesního zákona č. 166/1960 Sb. V souladu s ustanovením Statutu lázeňského místa, byly lesy zařazeny do lesů účelových – hospodářská skupina II a 120. Celková výměra byla 1845,12 ha.

Současnost

- Svůj dnešní vzhled získaly karlovarské lesy v průběhu posledních dvou století.
- Bohatí mecenáši tu stavěli vyhlídky, odpočívadla a promenádní cesty, staly se častým a oblíbeným cílem výletů většiny návštěvníků města.
- Velká část staveb z tehdejší doby se zachovala dodnes a mnohé jsou opět v dobrém stavu díky péči města a pomoci novodobých sponzorů.
- Organizace Lázeňské lesy pak zabezpečuje, vedle běžných úkolů vyplývajících z lesního zákona a lesního hospodářského plánu, také údržbu všech staveb a zařízení pro lázeňské hosty v areálu lesů.

Památky a rekreační zařízení
v Městských lesích
Karlovy Vary

Vyhlídkový altán

Wolfova lavice

Tři Kříže

Smrkový srub

Smírčí kříž

Rozhledna Diana

Restaurace Diana

Podševcovská studánka

Panoráma

Lesovna Diana

Lesní pobožnost

Kaple Schwarzova

Kaple Ecce Homoo

Jelení pramen

Goethova vyhlídka

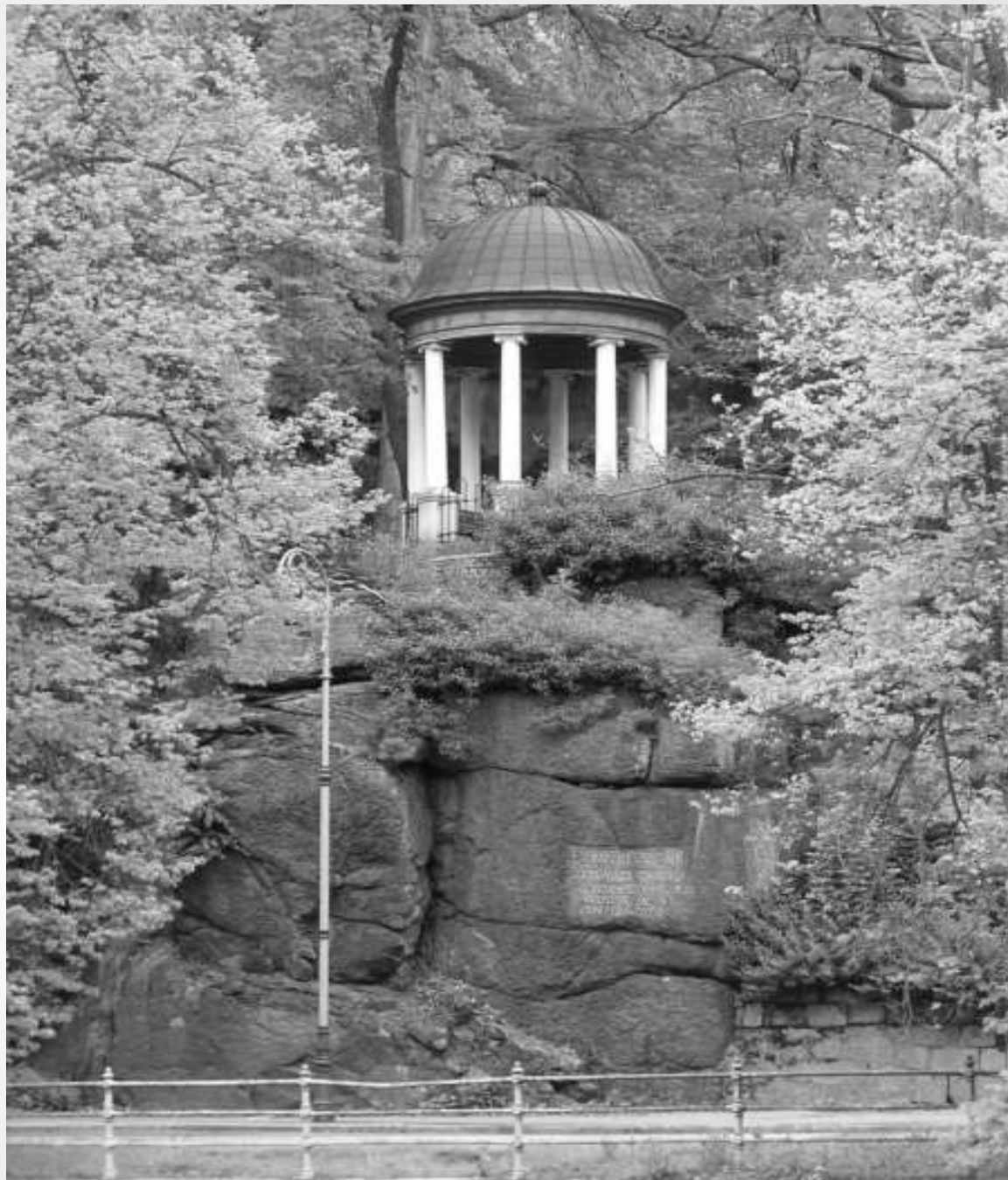

Fryderik Chopin

34

Dorothein altán

Altán Tři Kříže

Altán
Kristýna

Městské lesy Plzeň

**Lesy příměstské se zvýšenou
rekreační funkcí**

Historické zajímavosti související s lesním majetkem města Plzně

- ❑ Nejvýznamnějším obdobím rozvoje městských lesů je 15.–18. století, kdy vlastnictví lesa bylo lukrativní záležitostí, a městští radní nakupovali majetky.
- ❑ K významnému rozšíření došlo i po první pozemkové reformě, kdy město koupilo statek Chotěšov – konfiskát po Thurn-Taxisovi. Konfiskáty v okolí město nakupovalo i po 2. světové válce. V posledním období se městské lesy rozšiřují i přičleňováním majetku okolních obcí.
- ❑ V roce 1828 nastoupil do úřadu osvícený purkmistr Matěj Kopecký. Založil tzv. Okrašlovací spolek, byly zpracovány projekty a realizovány nejen výsadby městských alejí a parků, ale i zalesňování vhodných pozemků v Plzni a okolí. V té době byly **založeny i rekreační lesy** v bezprostředním okolí Boleveckého rybníka – současného hlavního centra rekreačních aktivit v okolí Plzně.

Současnost

- ❑ Městské lesy si svou funkci vytváření rekreačního zázemí pro občany města Plzně uvědomovaly a po svém vzniku začaly s údržbou a doplňováním již existujícího mobiliáře vybudovaného Lesním závodem Plzeň (lavičky, altány cvičební prvky, lesnická naučná stezka Zábělá, Sigmondova naučná cesta, věnovaná nejvýznamnějšímu plzeňskému lesnímu hospodáři z přelomu 19. a počátku 20. století. Další naučné stezky vznikají nejen v lesích, ale např. kolem plzeňských řek.
- ❑ Město Plzeň před 5 lety převzalo do své správy areál arboreta Sofronka - provenienční výzkumy borovice, Vznikla zde dendrologická naučná stezka a centrum pro lesní pedagogiku.

Lesnické hospodaření v městských lesích města Plzně

- ❑ Hospodaření v městských lesích Plzně má ve své působnosti Správa veřejného statku města Plzeň, pečující zároveň o komunikace, městskou zeleň i o 113 ha rybníků.
- ❑ PUPFL - 4 111,79 ha, porostní půda 3960,10 ha, z toho lesy hospodářské – 2344,83 ha, lesy ochranné 38,55 ha a lesy zvláštního určení 687,82 ha
- ❑ Lesy příměstské a zvýšená funkce rekreační – 1529,22 ha
- ❑ Jádro městských lesů tvoří prstenec zejména v severní části okraje města Plzně, ale další majetky jsou roztroušené po 49 katastrálních územích na území pěti obcí s rozšířenou působností. Vzdušnou čarou jsou dva nejvzdálenější body majetku více než 50 km od sebe.
- ❑ Nadmořská výška se pohybuje od 295 m do 503 m n. m., ale převážná část les. porostů leží ve výšce 350–400 m n. m., ve 2. LVS.

Arboretum Sogronka – celosvětová sbírka borovic a výzkumné pracoviště

- ❑ Arboretum Sofronka v Plzni - Bolevci bylo založeno jako pracoviště Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, jejímž zřizovatelem bylo Ministerstvo zemědělství České republiky.
- ❑ Zakladatelem arboreta byl v roce 1956 Ing. Karel Kaňák, CSc. po té, co byl Československou akademií zemědělských věd vypsán úkol "Šlechtění borovice".
- ❑ Na podzim r. 2009 bylo Výzkumným ústavem toto pracoviště zrušeno a přešlo pod Správu veřejného statku města Plzně do úseku lesů, městské zeleně a vodního hospodářství jako oddělení pro vzdělávání, veřejnost, vědu a výzkum.
- ❑ Pozemek arboreta byl vybrán na severním okraji Plzně, v rekreační oblasti boleveckých rybníků, na počátku rozsáhlejších lesních porostů, v nadmořské výšce 330 - 350 m, na mírném svahu s jižní expozicí.

Arboretum Sogronka – celosvětová sbírka borovic a výzkumné pracoviště

- ❑ Od roku 1965 je v objektu meteorologická stanice, která byla v roce 1969 začleněná do klimatologické sítě Českého hydrometeorologického ústavu.
- ❑ Poloha objektu, především jeho spodní části (mrazová kotlina) a složení půdy - permokarbonské hlinité písky a arkózy s nedostatečnou tepelnou akumulací - mají za následek vysokou četnost extrémních teplot. Vegetačním typem tohoto území jsou acidofilní doubravy.
- ❑ Jedná o stanoviště s velmi chudou písčitou půdou s minimálním obsahem živin a s minimálním množstvím humusu, klimaticky suché, s častými extrémy teplot a s hojným výskytem časných i pozdních mrazíků. Těmito podmínkami je limitováno přežití většiny introdukovaných druhů. Ty druhy, které s úspěchem přežily zdejší podmínky, lze s úspěchem pěstovat na většině lokalit střední Evropy.

Arboretum Sogronka – celosvětová sbírka borovic a výzkumné pracoviště

□ Součástí výzkumného objektu "Sogronka" jsou i paralelní srovnávací plochy, založené v Jihočeském a Východočeském kraji. Plocha v Bědovicích u Týniště ve východních Čechách byla založena na diluviálních písčích teras řeky Orlice a druhá, v jižních Čechách, na velmi chudém stanovišti (lišejníkový bor) na polesí Mláka u Třeboně. Tyto plochy jsou využívány především při řešení výzkumných úkolů, zabývajících se šlechtěním borovice lesní (*Pinus sylvestris*). Další výzkumné plochy vznikaly po roce 1983.

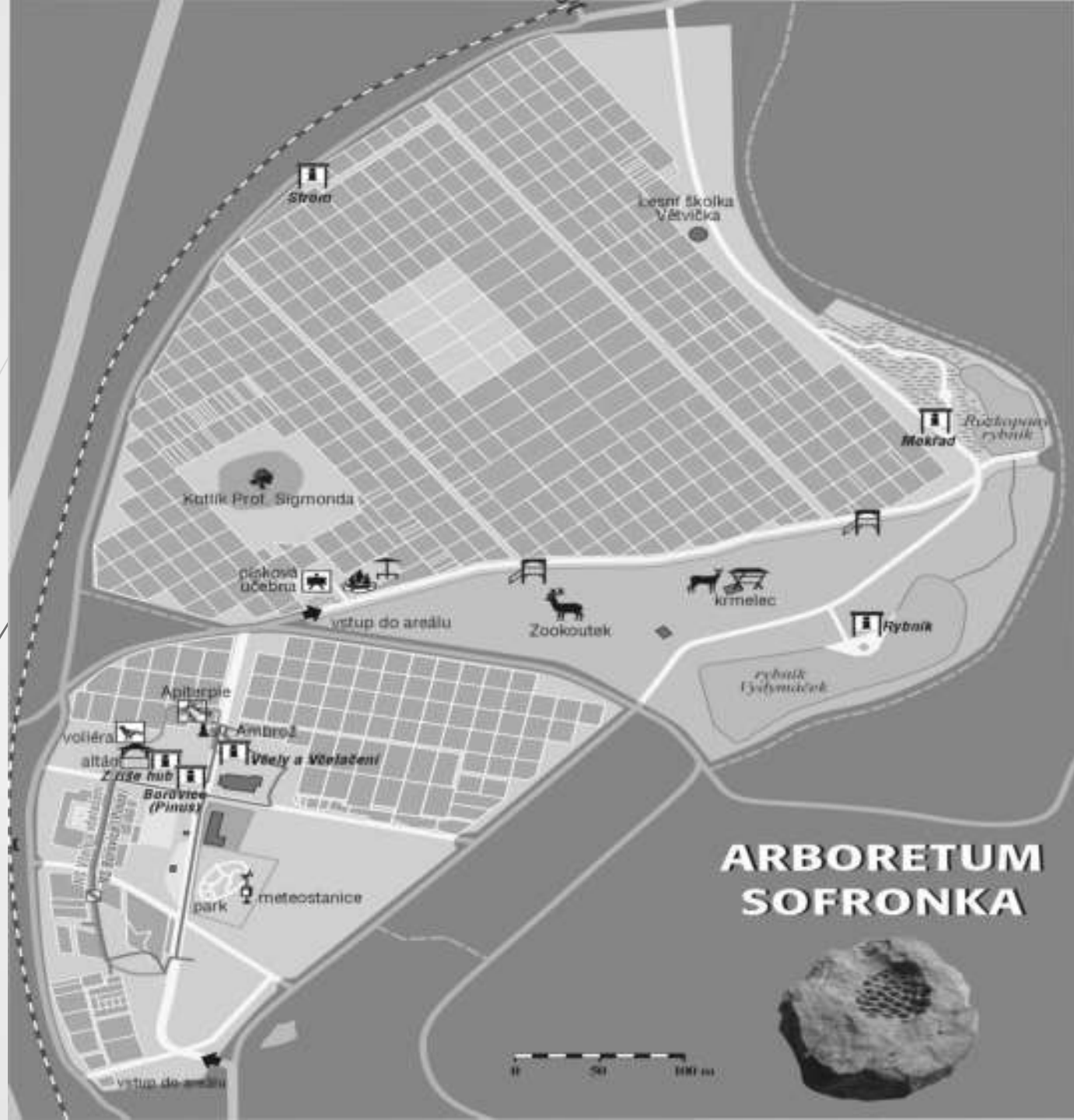
□ Od založení arboreta do současné doby bylo na ploše cca 22 ha vysázeno 61 druhů borovic z celého světa a tato sbírka se stala jednou z největších na euroasijském kontinentu. V současné době je zastoupeno 16 druhů borovic, které se zde úspěšně adaptovaly, plodí a přirozeně se zmlazují. Dalších 14 druhů přežilo v jednom nebo několika exemplářích.

Arboretum Sogronka – celosvětová sbírka borovic a výzkumné pracoviště

- ❑ U druhů, které jsou zastoupeny velkým počtem proveniencí, tj. vzorků z různých částí jejich oblasti rozšíření, byla studována jejich biologie, životní strategie a šíření po ústupu posledního zalednění. Tím byly získány originální informace o řadě významných zákonitostí, které přímo souvisejí s metodami jejich pěstování. Mimo jiné bylo prokázáno, že každý druh se vyvíjí v souladu se změnami vlastního prostředí, takže prodělává evoluci v souvislosti s evolucí svého areálu a tím i v souvislosti s evolucí lesních společenstev, ve kterých se vyskytuje. Z toho byla odvozena nová forma vědy o dřevinách - evoluční dendrologie.
- ❑ V těchto souvislostech byla na Sofronce popsána řada teorií a hypotéz, které vznikly především při řešení ekologické katastrofy Krušných hor vlivem imisí.

Arboretum Sofronka – celosvětová sbírka borovic a výzkumné pracoviště

- ❑ Sofronka se tak stala jediným lesnickým pracovištěm, které se zabývá evolucí lesa, aplikovanou v ekosystémovém pojetí zacházení s lesem, tedy teorií biologického způsobu pěstování lesa. Tento způsob využívá především přirozených vlastností rostlinných druhů, přitom plně respektuje jejich roli v sukcesi a tím i jejich adaptace. Vylučuje tedy veškeré necitlivé zásahy a intervence člověka do lesních ekosystémů, což úzce souvisí se současným pojetím péče o les.
- ❑ Za dobu existence navštívilo arboretum mnoho významných návštěv z celého světa a jeho význam daleko přesahuje hranice našeho státu. Proto bylo také zařazeno do mezinárodního seznamu nejvýznamnějších botanických zahrad a arboret v centrálním registru v Readingu.

Technická památka – kolomazná pec.

Děkuji vám za pozornost

sochorova.bozena@uhul.cz